

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL ANUAL :
în țară . . . 10 lei
în străinătate 12 »

ATENEUL ROMÎN ȘI SUFERINȚELE SALE

Se știa de mult cu câtă greutate poate să se ție Adunarea generală a Ligei, secția București. Se fac convocările, și mai prosaic, și mai poetic, se trinet la domnii membri, se dă de știre prin gazete: la cutare dată va fi adunarea cea mare și se va auzi glasul, și simpatie și autorizat, al domnului Zi-î pe nume vorbind despre interesele de viață ale neamului românesc. Se poate ceva mai interesant! Și domnii membri, prinși cu politica ori cu afacerile lor zilnice, ori cu petrecerile lor de Duminică și săbătoare, nu vin. De pe dulapurile prăfuite, eroii de ipsos ai națiunii se uită lung și jalnic... Dacă ar fi de ipsos și membrii, gîndesc ei ca niște oameni cu mintea de întunec gol în scăfirlia lor albă, n'ar lipsi nici-unul și fiecăruia i-ar innegri servitorul odată pe lună nasul cu pămătuful. Dar te pui cu chefurile oamenilor vii! Popor fără entusiasm, zic ei scuturîndu-se încet de praf, în tăcere. Și a doua convocare și a treia. Adunarea se va ținea la altă dată, neapărat la o a treia, cu «orice număr al membrilor prezenți». Fie și unul, cel cu discursul în gît. Și chiar dacă l-ar zugruma și pe acela mărimea discursului pe care nu l-a putut trece încă prin coardele vocale în care Dumnezeu i-a pus înțelegerea și caracterul...

Și totuși eroii de ipsos alb, cu părul sur de praf și nasul negru de pămătuf, n'au dreptate în patriotismul lor intransigent, de oameni cari, nefiind scoși nici-odată în stradă și fiind departe de masa cu gazetele, nu știu cît s'a schimbat rostul lumii acesteia din ziua cînd Italianul i-a turnat la calup. Știu «domnii membrii» de ce nu vin la Ligă!

Iar pentru că Liga samănă bine cu Ateneul, nu mai vin «domnii membri» nici în odăițele de adunare de lingă marea sală de conferințe, de concerte, de exhibiții cu muzică și fără muzică, de cinematograf melo-comic. Nu vin. Și iarăși convocări nouă, știri prin toate

ziarele, ultimatul că adunarea se va ținea cu «orice număr al membrilor prezenți». Într'un târziu, ca și dincolo, vin cîțiva. Și aici ca și dincolo, se ieau socotelii, împotriva cărora nu ne gîndim să spunem nimic de rău, aceasta fiind și într'o parte și în alta singura însușire bună. Discursuri nu se țin la adunarea Ateneului, fiindcă «domnii membri» vin cu toții ușurați de cuvîntările lor, mulțămîți, peste măsură de sătuți de strigăte ironice, de hohote de rîs, de întreruperi și schiăunări ca ale dobitoacelor. Și această constatare duce firește la altă nenorocire a Ateneului Român.

Înainte de a se începe conferința cutărui domn cu prisosință cunoscut, cutărui tînăr ce nu-și găsește astîmpărul la un lucru cinstit și folositor, a cutărui vestit giumbușar lipsit de cuviință sau ale unor doamne ce nu vrea să înțeleagă că de la rostul casei trebuie să se desfacă numai femeile de o inteligență deosebită, care pot într'adevăr să folosească poporului lor, — înainte de apariția victimei, încununate cu florile cadrului auritei scene, un străin s'ar umplea de uimire văzînd cît de cercetat e Ateneul Român. Lojile sînt în adevăr goale, dacă domnul conferențiar sau doamna conferențiară (aŭ vorbit și domnișoare; copii cred că nu, și pînă acum nici-un prunc) n'are multe rude fără ocupație; dar în staluri ce bogăție de capete tunse și frisate și pletoase și pleșuve, capete care păstrează pălăria sau șapca pînă la sfîrșit și capete care se descopăr cînd apare în lumină *omul serii*. Aplausele ropotesc chiar pentru acel care atunci întăiu apare în arenă, în strașnica arenă. Așa făceau și Romanii cînd se înfățișa gladiatorul pe care-l vor sfășia, neapărat, lei. Apoi glasul începe să răsune pe cît permite, nu numai acustica salei, dar și condițiile particulare ale oratorului, căruia-i e permis să fie și răgușit, și ascuțit la voce ca fierestrăul pe piatră — însuși d. vice-președinte Tocilescu e înzestrat cu această esențială însușire oratorică —, și peltic, și gîngav (muți n'au vorbit încă). Iar răspunsul e de aici înainte, un ceas, două ceasuri — căci interesul nu slăbește —, strigăte, urlete, pocnete, hohote, cîte un șuierat chiar. Oratorul resistă, fiindcă știe că așa e dătina și fiindcă, pe lîngă aceasta, are o ușoară licărire de conștiință, că așa i se cuvine pentru lucrurile netrebnice sau adese ori pentru lucrurile ticăloase pe care le spune. Spectacolul vesel, corurile saturnalei nu tulbură pe mucenicul de bună voie, care dezvoltă, încheie, și, în loc să se împuște acasă sau să se spînzure în dosul scenei, cum a făcut dăunăzii tenorul acela pe care lumea-l fluierase, el cere la anul următor să i se mai îngăduie a ținea o conferință. Și i se

ingăduie. Ce voiți? Gloria e dulce și trebuie multă cruzime ca să împiedeci pe cineva de a gusta gloria, — aceia pe care o merită.

Acum în urmă s'a cerut din partea presidenției Ateneului un serviciu special de pază pentru a se păstra liniștea în sală. Agenți secreți în număr îndestulător ar avea misiunea de a lua de guler pe cine ar tulbura ordinea. La secție, zurbagiule! Cred însă că măsura, foarte bună în sine, rămîne neîndestulătoare. Odată ce poliția se amestecă la Ateneu, să-și facă toată datoria. Un comisar cu carte, dintre licențiați, să stea pe scenă, întovărașit de numărul de agenți trebuitori, fiindcă, vezi, și conferențiarii pot fi recalitranti. Între comisarii sînt și licențiați în litere, și aceștia ar fi indicați pentru o asemenea însărcinare. Comisarul va lua întâiu în cercetare pe conferențiar și, dacă va fi un om moral, un om în toată mintea, un om de ispravă, pentru care să poată iscăli măcar patru gospodari bătrîni din mahalaua lor, un om cu răspundere pentru faptele lui, să-i dea drumul pe scenă. Aici să-l asculte cu luare aminte. Dacă va lua cumva în batjocură viața de familie a cuiva, cum a făcut-o cîndva un ghiduș, dacă va ofensa numele bun al unor oameni vrednici de respect cari nu se află în sală, dacă va batjocuri întreg poporul românesc, în viața lui casnică și în viața lui sufletească, precum a făcut, dăunazi chiar, un poet decadent, — atunci comisarul să iea măsurile de cuviință. Altfel îl va lăsa să vorbească și va putea chiar să dea semnalul aplauselor. S'ar putea libera și condicute de conferențiar, iar la delictele de competența comisarilor s'ar însemna de o potrivă tulburarea conferințelor prin zgomot și tulburarea sufletului cetățenilor prin conferințe.

* * *

Până aici acest articol e scris pentru d. vice-președinte al Ateneului Tocilescu și pentru conferențiarul său. De aici înainte două rînduri respectuoase către venerabilul președinte al Ateneului, d. Aurelian, unul dintre cei mai cuminți bătrîni ai țerii.

Noi sîntem o țară foarte înapoiată încă și ni trebuie numai decît, ni trebuie de mult și tot mai strașnic, pe lângă școala de învățătură a copiilor, școala de sfătuire și îndreptare a oamenilor maturi. Bărbați cu tragere de inimă și multă iubire de țară au cerșit de la tot neamul banii albi cu cari — și cu prinusul acelor nobili cerșitori pentru lumină — s'a făcut Ateneul, clădire mare, frumoasă, cu venituri bune. Ateneul nu putea să aibă altă țintă decît a fi școala cea mare a celor ce caută o întregire a cunoștințelor lor și o călăuză. Pe de

altă parte, nici-odată n'am avut noi atîția oameni de adevărată valoare în toate ramurile, și printre ei sînt unii spre amintirea cărora peste o sută de ani tot neamul se va îndrepta cu recunoștință. Sînt, dar nu la Ateneu. Și ei, *numai* ei, — nu la un loc cu caraghioșii și netrebnicii, — trebuie să vorbească de pe acea tribună, pe care de douăzeci de ani o pîngăresc toate vanitățile. Și d-voastră, d-le Aurelian, puteți să vă luați locul pe care altul vi-l usurpă, și să faceți ordinea cea bună, fără agenți secreți ai poliției. Căci, cu astfel de învățători, lumea se va deprinde a intra la Ateneu cu aceiași evlavie ca într'o biserică.

N. IORGA.

DOR ASCUNS

În fundul curților domnești,
Supt zăbrelitele ferești,
De ochii de voinic ferită
Domnița șade, și-urgisită
Își coase vălu-i de mireasă,
Că de curînd a fost aleasă
Să fie soață la un Crai,
Ce stă departe, peste plai...
Și-i Craiū străin și nici nu-l știe

— De-acum stăpîn el va să-i fie! —
Atît i-a spus doar Voevodul,
Și par'că spusu-i-a prohodul...
Și-i zboară acul lunecînd
Și-i zboară gîndul căutînd
Un chip frumos ca o poveste,
Ce drag i-a fost și drag îi este!
Și coase, coase 'n jale cruntă
Și lacrimi cad pe vâl de nuntă...

SFINTELE

Trist răsună glas de clopot
Și la schit, supt blinda lună,
Iele Sfinte
Pe morminte
Joacă și'n năprasnic ropot
Își duc hora lor nebună.

Și călugărul le vede
Din chilia-i părăsită...
Prin zăbrele,
Supt perdele,
Ochii năuciți răpède
Și-i e fața 'n spaim'albită.

Fără voie cruce-și face
Și-a rostit un: Doamne Sfinte...
Par'c'amurte,
Dar din curte
Ochii totuși nu-și desface
Și tot cată spre morminte.

Și prin iarba rourată
Iele Sfinte 'ntr'una joacă,
Și cel clopot
Jalnic șopot
Li doinește, și-a lor ceată
Bate'n loc, cum bați în toacă.

Și se'nvîrt și trec ca vîntul
Printre crucile 'nvechite,
Și spre tindă
Vin să'ntindă
Horă mare și pămîntul
Bat, de mîni înlănțuite.

Se rotesc în zbor sălbatec
Tot mai tare, tot mai tare
Și'n ferestri
Ochii măiestri
Țintuiesc, și, singuratec,
Pe călugăr vād în zare.

Larmă mare-atunci s'ardică;
Și călugărul de-odată
Gemăt scoate,
Că nu poate
Să mai vază, și jos pică, —
Și-î vederea de-acum luată.

Și la zori orbit l-aflară,
Și-î pierise și cuvîntul...
Luați aminte,
Și pe Sfînte
De-a vedea jucînd p'afară
Vă ferească Domnul Sfîntul!...

I. M. MARINESCU

PRIN MUNȚI ȘI PRIN CODRI

— FRAGMENT —

Soarele și-a ascuns de mult creasta în aurie, după înălțimile pleșuve ale Sepei, amurgul se lasă tot mai sur, scaldînd într'o tainică umbră toată pădurea, pe cînd o blîndă adiere de seară prinde a sufla din spintecătura Molidvișului, aducînd răcoritoare miresme de brad. Noaptea începe să se simtă.

Și mai e mult pînă în plaiul Muncelului!

Căci astfel este datina ce aș moștenit vînătorii crăzneni — cei mai vestiți din tot ținutul Gorjului — ca, plecînd din vale, de la poalele înverzite ale Craznei, spre locurile de vînat din munți, să nu facă decît un conac în vesele dumbăvîi ale Mocirlelor, și apoi popasul de noapte tocmai sus pe plaiul cel gol al Muncelului — sau mai scurt pe «plaiu»; și numai a doua zi aș să colinde printre cumplitele văgăuni ale Voișanului, unde s'aud trosnind vreascurile sub «laba fumuriului», ori prin pădurile ce se țin lanț pe valea ripoasă a Șadului, unde rătăcesc, nesupărate, turme de căprioare.

Nu e vorba, s'a mai stricat lumea, și cei tineri, iuți cum sînt, și-aș uitat de obicei; dar bătrîniî îl țin cu sfințenie, căci mai răpede și-ar călca jurămîntul, dar datina vînătorească, nu!

Așa e vînătorul crăznean!..

Mai e mult pînă în plaiu!

Vînătorii aș făcut aproape trei șferturi din drumul Mocirlelor spre

plaiu și au trecut de Urma Boului; dar ziua e pe sfârșite, și iușesc mersul spre a nu-î apuca noaptea în pădure.

Cărarea ce duce din dumbrava Mocirlelor în plaiu, se infundă în mijlocul unei negre și nesfârșite păduri de fagi seculari, ce acopere una din numeroasele curmături ale Molidvișului. Ea suie mereu pe coamă, încolăcindu-se printre desele hățșuri, de unde speriați zboară, pîlcuri, pîlcuri, sturjii pestriți. Ici și colo, pădurea se deschide ca două porți, și albastrul cel mai limpede se arată, ca printr'o fereastră, de-asupra pădurii, aruncînd raze de lumină pe cîte un petec de covor verde...

De la Urma Boului în sus, pe unde umblă acum vînătorii, locurile sînt mai sălbatece; la fiecare pas, mii de pîraie zburdalnice bolborosesc la picioarele vînătorilor, și, tăind cărarea, se întrec să se arunce mai răpede la vale, spre a se vărsa în apa Craznei, al cărei nedeslușit șopot pare că tremură frunzișul neastîmpărat.

Cîte un fag girbovit supt povara veacurilor taie cărarea cu trunchiul său îmbătrînit, și silește pe vînători să-și caute trecerea pe de vale, unde stînci ascuțite sînt prăpăstuite unele peste altele.

Astfel se urmează drumul de la Urma Boului pînă în plaiu.

Cu căciulile infundate pînă la sprîncene, îmbrăcați în cojoace mocănești — comoară neprețuită în frigul nopților de munte, — cu puștile legănîndu-se pe spate, vînătorii se strecoară tăcuți prin desișul codrului; nici-o glumă, nici-o vorbă, nici-un zgomot nu se aude; doar fișuitul frunzelor, și din cînd în cînd un bolovan rostogolit își prelungește ecoul cîteva clipe. Cum merg ei în tăcutul misterios al văilor, umbriți de o palidă lumină, ce se strecoară prin găurile acoperișului de frunze, amurgul li dă o înfățișare legendară; pare-că ar fi una dintre acele cete de haiduci, cari odinioară mișunau prin aceste locuri, alinîndu-și necazurile în sălbătăcia munților...

Ceata vînătorilor înnaintează mereu. Unul cîte unul se ivesc brazii; pădurea e pe sfârșite.

Crăznenii știu că bradul e străjerul codrului din spre munte. Fagii se răresc, lăsînd să străbată în golurile pădurii snopi de lumină cenușie. Ca prin minune, întunerecul rămîne în urmă. Încă cîteva pași, și vînătorii calcă în iarba plaiului!

S'au oprit cu toții.

Lumina se luptă încă cu negurile serii.

Cit cuprinde ochiul uimit, nu e decît o nesfârșită poiană; izvoarele cristaline, dezmierdînd iarba neprihănită, se unesc toate într'un armonios clincăt în «scursoarea Molidvișului», al cărui virf negru se zărește, ca prin vis, departe, spre Răsărit; unde și unde, răsar nenu-

mărate stînci albe, care, înecate în umbrele serii, par niște turme de oi la odihnă. Dar privirea este atrasă ca de o putere supra-omenească de mărețea priveliște ce se desfășoară drept în față spre Miază-noapte: peste crestele celorlalți munți, trufaș își ridică capul, amenințînd nourii cerului, uriașul de-asupra căruia nici vulturii nu cutează să-și rotească zborul; cu fruntea descoperită, ce înfruntă șuieratul Crivățului, el privește țintă în întinsul zărilor, ca o streajă neclintită la hotarul țerii, răzimîndu-și pumnii încleștați pe gheburile ce se întind spre Răsărit și Apus.

Vînătorii stau ca înlemnii. Mîi de amintiri se trezesc în sufletul lor: cu ochii pironiți pe trupul colosului, ei caută să vadă nevăzutele prăpăstii, nevăzutele vâlcele, pe care odată — he! de mult — le colinda; inima lor saltă, ca pusă în mișcare de o putere nevăzută: ai crede că geniul muntelui i-a fermecat; o frică neînțeleasă i-a cuprins pe toți; iar cel mai bătrîn din ei își descopere cu evlavie fruntea albită, își netezește mustățile, și, ducînd mîndru înmăinte pieptul său, strigă cu un glas tremurat «Păringu!»

Noaptea și-a desfăcut aripile negre. Pe bolta cerească, una cîte una încep a clipi stele...

Pădurea în vale clocotește de strigătele vînătorilor, cari adună uscături.

În cîteva clipe mormane de vreascuși sînt grămădite supt un brad așezat în marginea pădurii. S'aud două, trei lovituri de amnar, cîteva scînteii, și o flacără pilpîie supt fundul negru al ceaunului...

Iată-î toți făcuți roată! Aburii fierbinți se ridică din clocotitul ceaunului și gîdilă nările celor flămînzî. Merindele s'au scos din dăsași, și cina începe în mijlocul glumelor ce curg acum droaie de pe limbile desfăcute ale bătrînilor, pe fețele cărora — luminate de văpaia roșie a focului — se vede licărind mulțămirea și veselia.

Cina nu e lungă; dar glumele și povestirile se prelungesc pînă în inima nopții. Căci nimeni nu știe să-ți istorisească mai glumeț despre vre-o întîlnire cu «fumuriul», ce se ridică în două labe să sărute pe vînător, ori despre pățania vre-unui «baron de dincolo», armat pînă în dinți, dar care și-a uitat de pușcă la vederea «bălțatului» — decît vînătorul crăznean, fumîndu-și luleaua la flacăra focului. Povestirile și amintirile se țin legate unele de altele, pînă ce pleoapele, grele de osteneala zilei, se lasă peste ochii împăieșăniți...

Tot se mai aud, însă, glumele acelor pe cari nu i-a furat somnul; fluierul își amestecă și el sunetele săltărețe, și pin' într'un tîrziu zgomote înfundate răsună în pustiul munților...

Cerul înstelat cerne raze de foc peste poiana adormită. Nici un zgomot nu se mai aude ; nici-o mișcare nu se mai simte : cea mai dumnezeiescă tăcere plutește peste taina naturii, și șoptitul neînțeles al codrului se duce împreună cu murmurul blind al apelor, ca un acord pierdut în infinitul văzduhului.

G. TATĂRESCU.

UNEI ȚERİ ROABE

Tu de copil ai fost în lanțuri
 Și aruncat în închisoare
 Și numai chin și umilință
 Ți-e scrisă partea ta supt soare.
 Zădarnic s'au zbătut strămoșii
 Și ni-au murit luptînd părinții,
 Că toate riurile tale
 Sint lacrimile suferinții.

Odată numai, vai! toporul
 A spart încuietoearea porței,
 Și la strigarea de alarmă
 A tresărit în groape morții.
 Dar stînga ce-a'nălțat toporul
 S'a frînt de vindere haină.
 Ca un blăstăm a căzut poarta
 Peste visarea de lumină.

De-atunci mereu ni-alungă somnul
 Sinistru zuruît de zale,
 Și gemetul ce taie noaptea
 Ni rupe inima de jale,
 Și toate zilele ni-s tulburî,
 Și toată viața ni-î amară.
 Și sufletul ne însetează
 După un strigăt de fanfară.

AUREL SECA.

UN G Î N D

Hotărît! Tot omul cu gândurile lui... și Ileana cu ale ei... Adecă cine o oprește pe ea să se gîndească? — Nimeni.

Și cum se 'ntîmplă că... rău se 'ntîmplă și bine-ar fi să nu se întîmple, dar, vezi, cînd prea multe gînduri dau năvală 'n cap, atunci nimic nu s'alege limpede — și Ileana tocmai un gînd limpede și isprăvit ar fi vrut. Și, iarăși, multe gînduri limpezi sînt, dar multe din ele te turbură, și tocmai acum două gînduri limpezi ca lumina ochilor o neliniștesc.

Sau îl iea pe Gheorghe cătană, sau nu.

«Îl iea..., mi-l iea; nu-l iea..., adecă de ce nu l-ar lua? Ce Gheorghe-î slut? Unde mai găsesc ei domniî, flăcăi ca Gheorghe!.. Atît că o fi prea suțîire la trup. Să-l amine..., asta nu se poate... Tot mi-l iea odată și-o să 'mbătrînesc fată. O, minca-te-ar ciurma de cătanie și pe voi, domni, toți!»

Ileana, cu cusătura 'n mină, umblă 'ntr'una de la pridvor la poartă și 'ndărăt, și-aruncă ochii pe drumul lung, ce duce în satul vecin și d'acolo într'un oraș depărtat, unde s'au dus flăcăi la sorți. Aû plecat de pină 'n ziua, și ea așteaptă ca pe ghimpî, și încă nici amiazi nu e.

«De seară... tocmai de seară aû să vie; da adecă ce-ar fi să yăz acum căruțele la răsîntie și s'auz chiote? Nu, asta nu se poate! Ba zău, adecă ce-ar fi?.. Aș sta aici și l-aș căta pe Gheorghe în căruțe printre flăcăi. Și el s'ar uita încoace, ș'aș vedea eû ce-î în ochii lui... Ar plînge de bună seamă... sau poate ar cînta..., dar lă-crămînd».

Acest gînd o furnică pe Ileana prin inimă; ochii i se umezesc și, rușînată, ca surprînsă, cată 'mprejur și strigă... așa... unui purcel, care rimă 'n șanț.

— «Tu ce stai la poartă, fată? Îi zice mamă-sa din pridvor.

— Ia... mă uit să văz nu vine tata.

— Ei, dacă n'o veni, o să-î duci amiază 'n cîmp, și pace. Hai lasă cusătura, și du-te adă o doniță cu apă.

Ileana pune cusătura pe stîlpul pridvorului, iea donița și pleacă.

— Da apa de pe fund ce-o faci? Tu par'c'ai căpiat, fată! Da vars'o 'n căldare! Ei, mamă Doamne!

— Apoi eû ziceam că n'o mai fi bună...

«Da, zău, par'c'am căpiat — își zice Ileana, mergînd spre fîntînă.

D'apoi și mama e azi nu știu cum... că nu mai poți să-î intri 'n voie.» Casa lor e aproape de marginea satului, și prin prejur nu e decît fîntina lui Pavel Dogaru — o fîntînă în laturea drumului și 'n fața casei Dogarului, iar peste drum e cîrciuma Saftului.

Mergînd către fîntînă, Ileana ades se uită 'ndărăt, afar' din sat, își plimbă ochiul pe drum pe la cotitură, apoi pînă 'n satul vecin, și d'aici apoi își închipuiește un drum mai mare, mai frumos, care duce la oraș; și pe acest drum căruțe de tot felul, în care vin flăcăi din toate satele, și de la ei.

Florica Dogarului tocmai scoate apă. Și Gheorghe e tot al Dogarului, și tocmai asta o neliniștește pe Ileana; nu adecă că i-ar părea rău, ba chiar îi pare bine pe de-o parte că se 'ntilnește cu sora lui Gheorghe. Știe ea Florica ce-î între ei, dar vezi tocmai asta-î pricina, că ea nu poate să o 'ntrebe nimic de Gheorghe.

Florica tocmai vrea să tragă de funie, cînd aude de-odată:

— Ho!

Fata 'ncepe să riză, apoi amîndouă se pun să tragă donița 'n sus, și Ileana trage... adecă de ce n'ar trage, ba încă-î pare bine că poate ajuta Florichi să scoată apă. Și-î greu să scoți apă din fîntina Dogarului, că-î adincă, și roata se 'nvîrtește greu. Și-apoi și Gheorghe de cîte ori nu i-a scos ei apă, ș'acum... de ce n'ar scoate și ea pentru sora lui Gheorghe? Ș'apoi și lui i-o fi sete, cînd o veni!

După ce-au scos amîndouă apă, aș rămas răzimate de fîntînă, întrebîndu-se, ce-au mai auzit, ce mai spune lumea, care ce-a lucrat astăzi, și așa, cu una cu alta, aș dus vorba departe, dar la Gheorghe n'a putut-o Ileana duce. Ba adecă, la drept vorbind, Ileana numai de Gheorghe i-a vorbit, dar pustia aceia de Florica nu pricepea. A 'ntrebat-o că ce mai fac boii — boii lui Gheorghe —, că o să vie ploaia și caru-î în mijlocul curții — carul tot al lui Gheorghe —, că astăzi tată-său — Dogaru — s'a dus singur la coasă —, fără Gheorghe. — Tirziu de tot i-a spus și Florica că așteaptă mereu pe Gheorghe să sosească.

— Dar cînd o să sosească, Florico?

— Mai pe seară.

Ileana ar mai fi avut multe de spus, dar par'că amuțise; și, numai cînd Florica a pus mîna pe doniță ca să plece, atunci a băgat de seamă cît a 'ntîrziat.

— M'o fi așteptînd mama, zise ea depărtîndu-se, și eă staă de vorbă

După amiazi Ileana a cusut mereu în pridvor; e drept că tot la mîneca cămășii și tot la aceieași floare; dar adecă cine-ar putea zice că ea n'a lucrat? Nu stă ea de azi dimineată cu cusătura 'n mîna? Doar mă-sa ar putea băga de seamă că prea e cusătura puțină pe ziua de azi.

«Dar ea de ce m'a trimis, cînd colo, cînd colo? Ba la apă, ba la circumă, ba du-te cu amiază, apoi spală vasele, și-apoi azi nici ei nu prea i-e bine, o doare și capu'; ș'apoi, la drept vorbind, are și ea gîndurile ei. Ba zău, cine-ar putea-o opri pe ea să se gîndească? Nimeni.

Așteaptă. Știe ea pe cine. Mă-sa nu știe. Și tocmai asta-î pricina că nu trebuie s'o bage de seamă că așteaptă.

Așa... vorbe-aũ fost între ea și lelea Ana, mama lui Gheorghe, dar Ileana a avut altfel de vorbe cu Gheorghe — vorbe de dragoste, și de dragul lui acum ar vrea să se rostogolească soarele d'odată peste dealul despre Apus și să se facă mai răpede seară.

Acum Ileana se uită prin prejur; mamă-sa s'aude umblind prin casă.

«De la amiazi nu m'am mai mișcat d'aici; ia să merg la poartă.»

Și, cînd trece prin dreptul ferestrii, i se pare c'aude gura mă-sii din casă: «Ce cați acolo, fată?». «Ia, să văd de vine tata», zise ea în gînd, oprindu-se puțin. Iar, cînd înțelese c'a fost o părere, plecă înnainte.

Obrajii ei sînt îmbujorați de neliniște. Soarele e numai de doi stînjeni d'asupra dealului, și căldura s'a mai potolit, iar satul se deșteaptă tot mai mult din amorțeala zilei. Unii vin de la cîmp într'adins par'că mai de vreme, ca să audă vești de cătănie. Copiii, strînși pe drum în așteptarea flăcăilor, se joacă prin șanțuri, și, din cînd în cînd, cite unul stă băț în mijlocul drumului, și, strigînd «viu», îi face pe toți să-și îndrepte ochii către capătul satului. Iar nevestele, venind de la fintină, se opresc în porțiță și, punind donițele jos, vorbesc multe din ale satului; căci mulți se vor duce acum în cătănie și multe rămîn, și tocmai d'aceia satul are multe de spus, și gura satului sînt femeile.

— Dar ce-o fi de nu mai vin sorțarii, Ileano? zise mamă-sa, apropiindu-se de poartă.

La 'nceput, Ileana se simți surprinsă, și cea d'intiuii vorbă i se 'necă, apoi par'c'o greutate i se luă după suflet.

— Trebuie să vie d'acum încolo, mamă.

Nu mai așteptă Ileana mult, și văzu ivindu-se la răs_pintie căruțe, ce veniau una după alta, încărcate cu flăcăi, cari în cîntecele lor se legănau într'o parte și 'ntr'alta.

— Iacă-î, Ileano, ei or fi?

Satul se puse 'n mișcare. Pe la porți și pe drum, bărbați, femei și copii așteaptă, vorbind care ce crede. «Ion e luat...» «Alexandru luat...» «Ăla nu e destul de spătos...» «Pe Gheorghe l-a luat...» «Ăla nu scapă...» «Ăla-î un flăcău și jumătate...»

Ileana așteptase toată ziua așa de greu, și-acum... nu știu, îi părea că prea au sosit de vreme, prea fără de veste.

Căruțele s'apropie tot mai mult, răpede de tot, prea răpede!

Să stea să-l vadă... O să 'nțeleagă din ochii lui. Să stea... Unde?.. Aicea?.. Da, să-l vadă, să-l cunoască după ochi.

Buzele-î tremură. Pieptul i se zbate ca de spaimă, și, virindu-și pe o parte și pe alta, părul supt cîrpă, cată la lumea din prejur pe furis.

Să-l vadă... Îi vine greu să-l vadă, și lumea să bage de seamă că ea-l vede.

Gîndul prinse picioare, și 'n neștire se 'ndreptă către pridvor.

— Un'te ducî, Ileano?

— Mă duc să-mi ieaș cusătura, grăi ea, tremurînd, parc'ar fi prins-o cu focul.

Se pomeni în odaia din față, lingă fereastră. Cintele și chiotele s'aud acum aproape și-î cutremură toată ființa.

Cu ochi lacomi pătrunde căruța 'ntîi. Unii cîntă, așa par'că cu-prinși d'o beție, iar alții par posomorîți. I-a văzut pe toți, înmărmurită, și, după ce-au trecut, a răsuflat odată din greu.

«Aici nu e.»

Trece a doua

«Uite-l!.. a trecut...»

Ochii ei se umplură de lacrimi...

«Era posomorit... Își îndreptase ochii către casă... Dar... era trist... L-a luat!»

Și totuși fierbea de dorul să știe că nu l-a luat...

«Dar nici așa... Cine-î mai zdravăn și mai frumos ca Gheorghe 'ntre flăcăi?»

În vremea aceasta, ochii ei nu mai văd nimic deslușit în căruțele ce trec în urmă. Le vede ca printr'o pînză, ca pe niște năluci, care trec înaintea și se opresc la cîrciuma Saftului.

Un copil aleargă cu zvonuri pe drum.

«Și pe nenea Stan l-a luat, și pe nenea Gheorghe», și mulți mai spunea el, alergînd pe la toți.

La numele lui Gheorghe, Ileana izbucni într'un plîns deznădăduit...

Ieși pînditoare pînă'n pridvor. Mă-sa alergase la circiumă, dar ea nu putea să iasă nici măcar la poartă, plînsă cum era.

Se frămîntă 'n pridvor și se trage 'nnăuntru de cite ori i se pare că cineva se uită spre curtea lor.

Capu-î vîjîie în furtuna gîndurilor, și 'ntre ele ca un fulger se deosebește un gînd, care i seacă sufletul: «Gheorghe e luat».

Și gîndul acesta îi incurcă mințile tocmai fiindcă-î prea limpede.

ROMULUS CIOFLEC.

ICOANE DIN STRĂBUNI

VORNICEASA

Peste lanuri pustiite cerne picla ca prin sită...

Pic de viață 'n largul zărei nu-î; iar curtea-î mohorîtă

Ca un om bătut de grijă. Roabă gîndului rămasă,

În cerdac cu moartea 'n suflet stă frumoasa Vorniceasă.

Păru-î cade 'n bucle negre pe la temple. Două lacrimi

Lin se scurg din ochii umezi; ~~lin~~ mărturia multor patimi...

Par'c'a fost ieri cînd ștafeta porni 'n tîrg de la Domnie

Că Tătaru-i la hotare hrînind gînd de dușmănie...

Și sînt ani de cînd pierit-a supturgia tătărăască —

Scump ca sufletul — alesu-î — dus de furia obștească...

Lingă dînsa copilașu-î blond ca spicul copt de grîu

C'o minuță 'n cet s'aține să-î ajungă pîn' la briu.

Suspînînd, spre el s'aplecă, boabe mari din ochi curg rouă,

Și cu sărutări îi umple ea luminile-amîndouă.

Cum mai seamănă cu dînsul!... gura lui surizătoare,

Fruntea lui măreață, ochii — două fulgere-arzătoare...

Ea și-l vede mare 'n visu-î, Făt voinic zburînd călare,

Și frumos... să-î săruți urma!.. «Ce mai Vornic mama are!..»

Nu-î încape tot pămîntul lumea dragosteî senină...

Ca de-un răsărit de soare i se'nfașură 'n lumină

Viața tristă, 'ntunecată. Viitorul ca un mire

Îi suride. De nădejde, plin i-e sufletu'n privire.

Blînd de mină-și ieia micuțul și, spre cer nălțînd umilul

Chip, — prin lacrimi șoptește: «Te va răzbuna copilul!»...

A. MÎNDRU.

CRONICĂ

D. general Brătianu, șeful Institutului Geografic al Armatei, e un mare iubitor al studiilor istorice și un cetitor harnic, care culege fel de fel de maxime privitoare la război și la istoria războiului. Pe acestea le tipărește din când în când în «Analele Academiei Române», al cărei membru corespondent este, dar firește în secția științifică. Ultima d-sale publicație în «Anale» se chiamă «Însemnătatea istoriei naționale din punctul de vedere militar», și arată cele mai bune sentimente. D-sa se plinge că sînt și învățați de aceia cari înjosesc istoria națională prin felul cum se servesc de dinsa pentru scopuri personale și că, atunci cînd ei sînt și profesorii celei mai înalte școli românești, înriurirea lor asupra tineretului e nu se poate mai nenorocită; d-sa citează și cazul unui profesor care a fost pedepsit în Franța pentru greșala de a fi căutat să pervertească pe studenți. Nu se putea face în chip mai delicat alusie la un coleg de Academie, care s'a făcut și în ultimele timpuri vinovat de exploatarea istoriei naționale și de plagiat și pe care totuși nu l-a atins încă nici-o pedeapsă. Numele lui e pe buzele tuturor celor cari cetesc «Convorbirile literare» și această revistă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ciudată idee și la d. Gh. Silvan să scrie «Valea Albă, 1476, roman», adevărat roman istoric! Nu se poate lucru mai greu decît un *adevărat* roman istoric. Trebuie să știi perfect epoca pe care ți-ai ales-o, să trăiești în ea ca în lumea d-tale de astăzi, să ai o neobișnuită putere de închipuire, un simț fin al evlaviei ce se datorește strămoșilor și al respectului ce se cuvine adevărului, să capeți graiul simplu și cuminte al vremurilor patriarhale, cînd tot poporul vorbea aceiași limbă. Toate acestea trebuie neapărat. A putut crede d. Silvan că le are? Dacă s'a putut înșela, nu-i va fi greu să-și recunoască greșeala. Împrejurările, locuința, vorba, portul tot e falș în această carte, în care autorul a trebuit să puie totuși atîtea zile din viața sa. D-sa pare să creadă că pe vremea lui Ștefan-cel-Mare se trăia în Alhambra maure cu covoare de «Ispahan»! Și de fapt nu era atunci la Curte decît traiul unui țeran chiabur. Da, dar, înțelegînd acest adevăr, d. Silvan n'ar putea să se mai joace cu cuvinte care, chiar întrebunțate altfel decît la locul lor, pot uimi pe tinerii cu gînduri romantice. Și, iarăși, pe acea vreme era o curăție de simțire răspicată, cum se înțilnește astăzi numai în cele mai bune Ținuturi țerânești. Dimpotrivă, la cîntărețul acestei «Văi Albe» «jupăneasa Ruxandra halucinează încă, și, pe cînd fragedul trup al micii jupînițe se sbate în friguri omoritoare», etc. Jupănițe de-al de astea se vad des pe Calea Victoriei cînd s'a lăsat noaptea, și sînt foarte bucuroase dacă se ia după dîsele vre-un «pan», cum scrie d. Silvan. Găsești mirat neologisme ca «proscrise», «svelt»,

«hermelin», într'un astfel de roman! De ce nu s'ar fi început așa: «Alteța Sa Stefan principele era pe punctul de a pleca la resbel contra inamicilor, și princessa tristă nu se putea consola de abandonare»? Alături, neologisme turcești, care nu există pe vremea lui Ștefan (menterhanele, d. p.). Sînt locuri așa de neînțelese ca acesta (p. 105): «Ce aū măi rămas să lie.... pentru Mehmet Sultan, și pentru barhidurî... și pentru chirhezari... și pentru hini...» Istoric sînt, și nu pricep nimic de aici! Greșelile de limbă: *surghiună* (exilată, surghiunită) *pizanie* (ca scrisoare, pe cînd înseamnă numai inscripție pe piatră!) și altele, se află din bielșug.

Cred că am adus o îndatorire d-lui Silvan spunîndu-i, cu toată părerea de rău că lucrarea sa nu e măi bună, acestea. Nădăduiesc, de alminterea, că autorul n'a trimes cartea cu alt gînd decît acela, serios și sincer, de a căpăta o judecată nepărtenitoare, oricît de aspră ar fi ea. Judecata e aceasta: o carte cel puțin ciudată.

*

Fiindcă e vorba de romane istorice, ce șters începe acela din vremea lui Mihaî Viteazul, pe care a prins a-l publica în «Familia» d. Tit Chitul! Măi tot ce am spus măi sus despre d. Silvan se poate aplica și acestui-lalt romancier istoric.

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În «Lucaefărul» poesiî frumoase, de O. Goga și de un anonim, care n'are de sigur motiv să se ascundă supt acele două litere «M. P.». Bună și schița d-lui Ciura. Findcă ni se cere părerea asupra celei măi bune nuvele presintate și ne primește și pe noi la vot, apoi votăm din toată inima pe «Aurel cere bani», și ni pare bine că redacția i-a și dat... tatălui lui Aurel. Ilustrațiile privesc opera pictorului Luchian.

*

D. G. Longinescu dă o bună carte de cetire științifică pentru oamenii maturi în «Cronicele științifice» — scoase din «Voința Națională» —, ce tipărește din nou în volum. Cutare traducere, ca «Viermele de mătasă», e cu mult meșteșug făcută.

*

D. Em. Grigorovitza publică aproape în același timp două volume. Unul, «Chipuri și graiuri din Bucovina», a apărut întâia oară acum zece ani de zile la Berlin. Atunci n'a fost aproape de loc ținut în samă. Aceasta era o nedreptate, fiindcă, dacă schițele d-lui Grigorovitza nu cuprind elemente dramatice, povestiri meșteșugite sau analize sufletești pătrunzătoare, ele sînt scrise foarte limpede și curgător, într'o limbă bună și bogată, și cuprind o sumă de interesante priveliști și chipuri bucovinene. Ediția a doua, de astăzi, are ilustrații, unele frumoase, de d. Bran.

Cealaltă cârtică: «De la hotare, istorii moldovenești», începe printr'o zugrăvire de moravuri evreiești, folositoare, dar lipsită de alte însușiri, urnează prin câteva nuvele, scrise într'un ton cam învechit și cu multe elemente naive, și se mîntuie cu «povestea unei icoane», care merită să fie lăudată pentru chipul cu totul firesc și totuși foarte dibaciū cum se desface povestirea.

*

De ce mi-o fi trimis d. Valentin Bude, profesor în Iași, cartea sa de «Epigrame»? N'aș fi crezut că un profesor poate scrie lucruri de acest nivel moral incalificabil și vrednic numai de forma acestor «epigrame».

N. IORGA.

CUGETĂRI

Ce puțini oameni respectabili poți respecta!

*

Ațiția sînt în stare să susție că nu plouă, fiindcă ei au umbrelă.

*

Tovărășie la orice: dar nu la răspundere!

*

Îți asociez mai ușor defectele decit însușirile. Aproape toate viciile fac sociabil.

*

Anumite împrejurări pot scoate la iveală într'un om toată bunătatea sau toată răutatea sa: atunci el pare mai bun sau mai rău de cum este în adevăr.

*

La femeii trebuie să se deosebească totdeauna: femeia, găteala și felul cum femeia poartă găteala.

*

Sînt oameni cari au nevoie de dușmani pentru ura lor, care i-ar consuma altfel: cînd nu gădesc dușmani, ei îi creează.

*

Iubirea care cere stăpînire e o simplă poftă.

*

Sînt unele personalități sărace care, prinzînd în ele une ori curente mari ale societății în care trăiesc, devin torente uriașe, ce înlătură cele mai mari piedeci. Te miri apoi înaintea unui om liniștit și slab, auzind ce a săvîrșit acesta.

X.